

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2010, Volume: 5, Number: 2, Article Number: 2C0024

VOCATIONAL SCIENCES

Received: May 2009

Accepted: March 2010

Series : 2C

ISSN : 1308-7355

© 2010 www.newwsa.com

Almagul Zhumagaziyeva¹

Fatma Koç²

West-Kazakhstan State University¹

Gazi University²

almagulzhuma@hotmail.com

fatmaturankoc@gmail.com

Dostyk-Drujba-Kazakhstan

**KÜLTÜREL ETKİLEŞİMDE KADINLARIN GIYSİ ALIŞKANLIKLARINDAKİ DEĞİŞİMİN
MAHREMİYET AÇISINDAN İNCELENMESİ (KAZAKİSTAN VE TÜRKİYE ÖRNEĞİ)**

ÖZET

Araştırma, kültürel gelişim sürecinde aynı soy kökenli ve aynı dini paylaşan ancak farklı bölgelerde farklı toplumlarla iletişim kurmuş bireylerin mahremiyet kavramı açısından giysi alışkanlıklarında oluşan farklılıkların incelenmesi amacı ile planlanmış ve yürütülmüştür. Araştırmanın evrenini, Kazakistan'ın Astana şehrinde ve Türkiye'nin Ankara şehrinde Müslüman olan 22-45 yaş arasındaki 768 (Türkiye 384 - Kazakistan 384) kadın oluşturmuştur. Araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formu ile toplanan veriler Sosyal Bilimler İstatistik Paketi (SPSS) kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, Türkiye'de yaşayan kadınların Kazakistan'da yaşayan kadınlara göre daha muhafazakar giysi çeşitlerini ve özelliklerini tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum aynı soydan gelen ve aynı dini paylaşan ancak farklı kültürler ile etkileşim içerisinde olan iki farklı toplumun giyim tercihlerini yaparken iletişim içinde olduğu toplumlardan etkilendiği şeklinde yorumlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Kazakistan, Giyim, Kadın, Mahremiyet, Kültür, Kültürel Değişimi

**A RESEARCH WORK ON THE CULTURAL INTERACTION OF PRIVACY TO THE CLOTHING
HABITS OF WOMEN (KAZAKHSTAN AND TURKEY AS AN EXAMPLE)**

ABSTRACT

This work was planned with the purpose of cultural development process and the same religious lays of society, and was applied by communicating with different social groups and studying the concept of privacy. One of the stages of the present work was done in Astana (Kazakhstan) and in Ankara (Turkey), among 768 women at the age of 22-45 (Turkey 384 - Kazakhstan 384). The questionnaires were prepared by the researches and analyzed datum was studied according to the Statistic Package of Social Sciences (SPSS). The present work came to the following conclusion: The Turkish women in comparison with Kazakhstan women prefer more conservative way of dressing. In spite of the same relationship and having the same religion between Turks and Kazakhs, but having different cultures between two societies the way of dressing could be under impact by the society.

Keywords: Turkey, Kazakhstan, Dressing, Woman, Privacy, Culture, Cultural Change

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Toplum içinde yaşayan bireylerin istek ve ihtiyaçlarının değişimi kültüre de yansır. Kültürü bir sistem olarak görebiliriz. Sistemin sağlıklı çalışabilmesi için eskiyen kısımlarının yenilenmesi, değiştirilmesi gerekebilir. Zamanla yapılan icatlar, keşifler ve diğer toplumlarla yapılan kültürel alış verişler değişikliği beraberinde getirebilir.

Teknolojinin birey ve toplum üzerindeki etkileri ile ortaya çıkan etik konular üzerinde yapılan araştırmalar ve çalışmalara baktığımızda diğerlerine göre biraz daha fazla öne çıkan; kişisel istek, özel yaşam ve mahremiyete ilişkin konuların daha önemli olduğu göze çarpmaktadır (Altay, 2004:49).

Mahremiyetin anlaşılmasında kültürel boyutlar da önem taşımaktadır. Zira tüm kültürlerde mahremiyeti düzenleyici kurallar bulunmakla birlikte, mahremiyetin düzenlenme şekli ve mekanizmaları kültüre özgüdür, Hall'in deyişiyle *"her kültürde farklı duyumsal dünyalar (görme, koklama, duyma, dokunma, vb.) yüceltilir ve farklı mekanizmalar kullanılır."* Hatta aynı kültür içinde de rol ve statüye bağlı olarak farklı kural ve mekanizmaların işlediği görülebilir (Hall, 1990:34).

Simone Fischer-Hubner (2008:14) mahremiyet kavramının üç özelliğe sahip olduğunu ifade etmektedir. Bunlar mekânsal mahremiyet, kişi mahremiyeti ve bilgi mahremiyetidir. Birincisi, kişiyi çevreleyen yakın fiziksel alanı korumayı, ikincisi kişiyi haksız müdahalelere karşı korumayı, üçüncüsü kişisel verilerin toplanma, saklanma, işleme ve dağıtımının nasıl yapılacağını veya yapılmayacağını kontrol etmeyi gerektirir.

Bireyselliğin güçlü olduğu toplumlarda özel yaşam ve gizlilik konusundaki duyarlılıkların gün geçtikçe arttığı görülmektedir. Bir taraftan, modernleşme süreciyle birlikte bireyselleşmenin artması kişiye ait özel alanın (hayatın) genişlediğini; diğer taraftan, genişleyen kişiye ait özel alana (hayata) müdahalenin teknolojideki gelişmeler ile sosyal ve kültürel alanlardaki değişimler aracılığıyla artarak mahremiyet alanının sınırlarının daraldığı görülmektedir.

Mahremiyetin alanı, kültürden kültüre ve aynı toplum içerisinde zamandan zamana değişiklik gösterebilir. Mahremiyet kavramının birçok insan için aynı anlama gelmemesi ve özel yaşam sınırları içerisinde kalan konuların kişiden kişiye, zamandan zamana ve kültürden kültüre değişiklik göstermesi, kavramın tanımlanmasını ve sınırlarının belirlenmesini güçleştirmektedir (Çelikoğlu, 2007:1). Kişilik hakları ve özel hayata saygı kavramlarıyla ilişki içinde olan bireyin dış görünüşünde oluşturmak istediği mahremiyet olgusunu, *"kişilerin kullandıkları giysileri ile dış görünüşlerindeki vücut özelliklerini ortaya çıkarma veya kapatma konusundaki tercihlerine kendilerinin karar verdikleri bir alan"* olarak ifade etmek mümkündür.

Giyim, zamanın ilerlemesi ile yararlılık boyutunun yanı sıra, fonksiyonel ve estetik gelişimle toplumsal nitelik kazanmıştır. Giyim, ilk çağlarda yaşanan ilkelik, daha sonraları işlevsel nitelik, modern çağda ise estetik nitelik değerleri açısından değerlendirildiğinde, farklı toplumlarda kişiler arası farklılıkları oluşturan bir olgu olarak karşımıza çıkar.

Giyimin insanların cinsiyetine bağlı olarak fiziksel faktörlerden etkilendiği, bu anlamda kadın giyiminin özellikle ayırt edici özelliği ile karşılaşılmaktadır. Kadının estetik yapısı ve kişisel özellikleri yüzyıllar boyunca giyimin önemli bir kolunu oluşturmuştur. Çağdaşlaşma sürecinde kadının sosyal yapısı, giyim

alanında etkin bir yapı gelişmesini sağlamıştır. Sosyal düzey ve psikolojik açıdan kadının kimliği dolaylı ya da dolaysız olarak giyim tercihlerine yansımıştır.

Genel olarak çıplaklık ve mahremiyet arasındaki ilişkiyi Hans Peter Duerr "*kendi çıplaklığından utanmak, insanın özünde vardır ve beden utanç tüm insan topluluklarında kaçınılmazdır. Aynı zamanda utanç duygusu, etnik ve coğrafî ayırım tanımaz*" (1999:13, 228) şeklinde tanımlamaktadır. Kişiye ait özel alanın sınırları gün geçtikçe daralmakta, yaklaşık bir nesil öncesine kadar mahremiyet sınırları içerisinde değerlendirilen konuların, artık özel yaşam sınırlarının dışına çıktığı düşünülmektedir (Çelikoğlu, 2007:2). Bu bağlamda teknolojik gelişmelerin, sosyo-kültürel, psikolojik, ekonomik ve siyasal alanlardaki değişimlerin, mahremiyet alanını değiştirdiğini söyleyebiliriz.

Dinî açıdan mahremiyet olgusu ve örtünme arasındaki ilişki konusunda karşımıza kamusal alan kavramı çıkmaktadır. İslam dinine göre yabancı erkeklerin olmadığı ortamlarda kadının örtünmesinin önemli bir anlamı yoktur. Burada örtünmenin aslında mahremiyeti temsil ettiği ve kadının mahremiyetinin, örtünmesi ile korunmaya çalışıldığı düşünülmektedir. Modernleşme sürecine girilmesiyle birlikte toplumun tamamında görülen bir değişimin yansımaları olan modern kıyafetler konusu, mahremiyet konusu ile doğrudan ilişkili olan kadın kıyafetlerini gündeme getirmiştir.

Nilüfer Göle'ye göre Batıcılar ile muhafazakârlar arasındaki görüş ayrılıklarının kadın konusunda temellendirilmesinin nedeni, mahremiyetin bozulması ile yakından ilgilidir. Kadının özel alanından kamusal alana çıkışıyla birlikte kadının örtünmesi ve mahremiyetinin sınırları tartışılır olmuştur. Örtülü bir kadının özel alanla kamusal alanın birbiriyle kesiştiği farklı bir toplumsal modeli gündeme getirmesi, Göle'ye göre hem mahremiyetin hem de kamusal alana çıkmanın bir simgesi olmuştur. Geleneksel ile modern olanın mücadelesinin merkezinde yer alan kadın kıyafeti, mahremiyet sınırları içerisinde değerlendirilmesi gereken bir konu olarak gündeme gelmiştir (2003:96).

Kişilik hakları ve özel hayata saygı kavramlarıyla ilişki içinde olan bireyin dış görünüşünde oluşturmak istediği mahremiyet olgusunu, "kişilerin kullandıkları giysileri ile dış görünüşlerindeki vücut özelliklerini ortaya çıkarma veya kapatma konusundaki tercihlerine kendilerinin karar verdikleri bir alan" olarak ifade etmek mümkündür.

Kadının iç dünyasını yasaklardan dış dünyaya doğru taşımasının, kendi kimliğini oluşturarak kadın-erkek ilişkilerinin dönüşmesine neden olduğu düşünülmektedir. Modernleşme süreciyle birlikte özellikle Müslüman toplumlarda, bu tür yasaklardan olan kadın bedeninin görünürlüğüne ilişkin gelişmeler, kamusal alanın sınırlarının belirlenmesinde önemli bir yer tutmaktadır (Göle, 2000: 19). Çünkü mahremiyet alanına giren konu ve durumların dönüşerek kamusal alanda yer almaya başlaması dahi özellikle kadın ile ilgili konular üzerinden tartışılmaktadır.

Dolayısıyla kadınların kamusal alana çıkışı ile birlikte, "erkek/kamu, kadın/özel" özdeşliği zihinlere yerleşmeye başlamıştır. Ancak Türkiye örneğinde bu durumun İslam dininin algılanışı ile irtibatlı olduğunu söylemek mümkündür.

Caporal (1982) 1970'li yıllarda Ankara'da yapılan bir araştırmayı aktararak, üç kuşak Türk kadınına şöyle resmetmekte ve medyanın modernleşme konusundaki etkisine vurgu yapmaktadır: "Görüntüde yan yana yürüyen üç kadın vardır; kadınlardan birincisi

büyük annedir ve hemen hemen tümüyle kapalıdır; ikincisi annedir, geleneksel mantosunu ve başörtüsü giyinmiştir; nihayet üçüncüsü olan kız bir blucin ya da mini etek giymektedir.

Kadınların kamusal alanda görünürlük kazanmaları daha çok eğitim, çalışma hayatı ve siyasete katılımları üzerinden değerlendirilmektedir. Zira özellikle Osmanlının son dönemlerinde kadınların eğitim yoluyla kamusal alana katılımlarının arttığını görmekteyiz. Eğitim düzeyi yükselerek çalışma hayatının içerisinde kendilerine bir yer edinen kadınların kendilerini, ev kadını rolü ile özdeşleştirme oranları azalma eğilimi göstermiştir. Bir başka ifade ile çalışma hayatına giren kadınların kamusal alana katılımlarıyla bireyselliklerinde de bir artış olmuştur (Tekin, 2004:218-222). Türkiye’de 1980’li yıllara kadar kadınların özel alanla tanımlanmaları, bir dindarlık göstergesi olarak da kullanılmıştır. İyi bir anne ve eş olan, evine bağlı bir kadın daha dindar olarak görülmüştür. Ancak 1980’lerden sonra kadınların giderek daha fazla oranda kamusal alana katılımları, bu algıyı dönüşüme uğratmıştır (Akçay, 1993:99).

Göle’ye göre İslam kültürü, mahrem alanı kadının görünmezliği ile sınırlandırmış ve mahremiyet, zaman içerisinde kadınlar için mahrumiyeti getirmiştir. Ayrıca İslam’da toplumsal düzen kadının mahremiyeti üzerine kurulmuştur ve örtünme mahrem olan alanı ifade etmektedir (Tekin, 2004: 249). Kadının özel alana hapsedilerek “mahrem alanda mahrum bırakıldığını” düşünenler, özel alana ait konuların ifşa edilmesiyle kadınları özgürleştirebileceklerini düşünmüşlerdir. Kadının özel alandan kamusal alana çıkması serüveninde yapılan şey, aslında özel alana ait olan konuları ifşa ederek meşru bir zemin arayışıdır. Ancak bu türden bir düşünce, mahremiyet alanının giderek daralması ve özel alana müdahalenin kolaylaşması sonucu ile bizi karşı karşıya getirmiştir.

Kültürün çok geniş ve karmaşık bir kavram olması nedeniyle, giysi alışkanlıklarında önemli bir kültürel veri olan mahremiyet kavramı ile sınırlanması bulunmaktadır. Türk kültürü, tarihsel ve bölgesel nedenlerle, birçok alt kültürden oluşmaktadır. Araştırmanın kapsamına alınan kadınların %50’si (384’ü) Kazakistanlı kadınlardır. Kazakistan - Türklerin ana yurdu olan Asya kıtasının orta kesimleri, yani İç Asya denilen Orta Asya’dır. Belki bu yüzden Orta Asya Türklerinin gelenekleri, yaşam tarzı, yemek çeşitleri ve giyim giyme tarzları Türkiye Türkleri ile benzerlik gösterdiği düşünülmektedir. Sovyetler Birliği zamanında Orta Asya’ya Rus, Ukraynalı, Alman asıllı vatandaşların yerleştirilmesi ile bu bölgelerin nüfusu heterojen yapıya dönüşmüştür. Bu bölgedeki Kazak Türkleri iki buçuk asır Çarlık Rusya ve sonra Bolşevik rejiminin sömürgecilik yönetimi altında kalmıştır. Böyle bir durumda ülkeler kültürel değişimlere uğrayarak insanların mahremiyet konusundaki düşüncelerinin değişime uğradığı düşünülmektedir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Ülkelerin kültürel değerlerin korunması, giysi alışkanlıklarının belirlenmesi, kültürün ve kültürel etkileşimin öneminin vurgulanması ve toplumların kendilerine ait giyim kültürünün ortaya çıkarılmasında mahremiyet kavramın ne derece etkili olduğunu belirlemektir. Araştırmada, “kültürel gelişim sürecinde aynı soy kökenli ve aynı dini paylaşan ancak farklı bölgelerde farklı toplumlarla iletişim kurmuş bireylerin mahremiyet kavramı açısından giysi alışkanlıklarında farklılıklar oluşmuş mudur” sorusuna cevap aranmıştır. Bu temel amacı

gerçekleştirmek üzere araştırmada dört alt problem benimsenmiş ve bu problemlere yanıt aramak amacı ile hipotezler geliştirilmiştir.

Çalışma; Toplumların kendilerine ait giyim kültürü ve giysi alışkanlıklarının belirlenmesinde Ülkelerin kültürel değerlerinin korunması, kültürün ve kültürel etkileşimin öneminin vurgulanması ve belirlenmesi, mahremiyet kavramının ne derece etkili olduğunun belirlenmesi açısından önemlidir.

3. YÖNTEM (METHOD)

Kültürel etkileşimde kadınların giysi alışkanlıklarındaki değişimin mahremiyet açısından etkilerinin belirlenmesi amacıyla planlanan bu araştırmada, Temelini, bir evren yada örnekleme oluşturan birimlerden sistematik biçimde bilgi elde edebilmek amacıyla, yazılı ya da sözlü sorular sorarak yanıtlarına ulaşılmaya çalışılan (Odabaşı,1999:81) anket yöntemi uygulanmıştır.

Araştırma için gerekli verilerin toplanması amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulan anket formunun geliştirilmesinde ilgili literatürden ve daha önce konu ile ilgili yapılmış araştırmalardan yararlanılmıştır.

Anket formu üç ana bölümden oluşmaktadır. Veri toplama aracının ilk bölümü Kazakistan ve Türkiye’de ikamet eden kadınların ülke, yaş, cinsiyet, eğitim durumu, gelir gibi demografik özellikleri ile ilgili sorular sorulmuştur. İkinci bölümde, kadınların giysi alışkanlıkları, tutumları ve giysi seçimini etkileyen faktörleri ile ilgili görüşlerinin, ‘Hiç bir zaman’, ‘Bazen’, ‘Sıklıkla’, ‘Her zaman’ dördümlük likert dereceleme ölçeği ile derecelendirmesi istenmiştir. Üçüncü bölümde, kadınların giysilerini kullanma durumları ile ilgili davranışları, ‘Hiçbir zaman’, ‘Nadiren’, ‘Her zaman’ üçlü likert dereceleme ölçeği ile derecelendirmesi istenmiştir. Ölçekte yer alan ifadelerin ağırlıkları ve sınırları aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Dört seçenekli likert tipi ölçekte yer alan ifadelerin ağırlıkları ve sınırları
(Table 1. The likert type scale with four options in the local field of weights and expression limits)

Seçenek			Sınırları
1.Seçenek	Hiç bir zaman	1	1.00-1.75
2. Seçenek	Bazen	2	1.76-2.50
3. Seçenek	Sıklıkla	3	2.51-3.25
4. Seçenek	Her zaman	4	3.26-4.00

2.51 ve yukarısındaki değerler kabul (yeterli) sayılmıştır.

Çalışmanın uygulama bölümünde kullanılan 3’lü ve 4’lü likert ölçek ile puanlanarak ölçülen bazı anket soruları (değişkenler) için geçerlilik ve güvenilirlik analizini yapılmıştır. Anket sorularının geçerliliği ve güvenilirliği için Cronbach’s Alpha test istatistiği kullanılmıştır. Cronbach Alfa Katsayısının değerlendirilmesinde kullanılan değerlendirme ölçütü:

- $0,00 \leq \alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir;
- $0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise ölçeğin güvenilirliği düşük;
- $0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise ölçek oldukça güvenilir;
- $0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilirdir (Özdamar, 2002:673).

Ölçeklendirilmiş sorular için Cronbach Alpha (α) test istatistiği = 0.952 olarak hesaplanmış, dolayısıyla geçerlilik ve

güvenilirlik test sınavında kullanılan ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 2. Ölçeklendirilmiş tüm sorular için geçerlilik ve güvenilirlik analizi sonuçları

(Table 2. Questions validity and reliability analysis for scaled results)

	Türkiye	Kazakistan	Cronbach's Alpha Güvenirlik katsayısı
Ölçeğin tamamındaki sorular	0,942	0,952	0.952
Mahremiyet etmenlerine ilişkin sorular	0,700	0,662	0.672
Giyim tarzları ve kullanım yerine ilişkin sorular	0,969	0,958	0.968

Tablo 2. incelediğinde; ankette yer alan tüm ölçeklendirilmiş maddelerin Cronbach Alpha (α) test istatistiği değerlerinin yüksek derecede ve oldukça güvenilir sınır değerleri arasında yer aldığı, bu sebeple bu maddelerin hepsinin geçerlilik/güvenilirlik test sonuçlarını sağladığı söylenebilir.

Anket sonuçlarının değerlendirilmesinde 'SPSS for Windows' (11.0 ve 8.0) paket programı kullanılmıştır. Anket formundaki tüm soru başlıkları kodlandıktan sonra veri tabanı oluşturulmuştur ve anket formundaki cevaplar veri halinde düzenlenerek analiz edilmek üzere programa girilmiştir. Araştırmanın alt problemlerinin çözümlenmesi için elde edilen verilerin üzerinde frekans, yüzde, ortalama, standart sapma istatistikleri hesaplanmıştır. Bunun sıra bağımsız değişkenlere göre yapılan karşılaştırmalarda bağımsız örneklem için t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılarak [Anlamlık düzeyi (P) < Tablo değeri (α)= 0,05] alt problemler istatistiksel açıdan çözümlenmiştir. Anlamlı bulunan p değerleri ile ve bununla ilgili geliştirilen hipotezlerin sonuçları aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

H0: Kadınların mahremiyet açısından giysilere karşı tutum puan ortalaması ile kadınların giyim tarzı, giysi seçimine etkileyen faktörleri, giyim anlamı ve giysilerde olmasını istediği özellikleri arasında fark yoktur

H1: Kadınların mahremiyet açısından giysilere karşı tutum puan ortalaması ile kadınların giyim tarzı, giysi seçimine etkileyen faktörleri, giyim anlamı ve giysilerde olmasını istediği özellikleri arasında fark vardır

Araştırmanın evrenini, Kazakistan ve Türkiye'de yaşayan 22-45 yaş arasındaki kadınlar oluşturmaktadır. Anket örnekleme boyutu eşitlikten yararlanılarak n= 384 olarak hesaplanmıştır. Anket uygulama amacıyla her ülkeden 384'er (Toplam 768 kişi) kişi örneklem grubuna alınmıştır. Anket uygulanacak kadınlar tesadüfi (random) örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Araştırmaya katılan ve Kazakistan'da ikamet eden Türk kökenli ve Müslüman kadınların %47'sinin, Türkiye'de ikamet eden Müslüman kadınların %53'ünün bekar olduğu belirlenmiştir. Türkiye'den araştırmaya katılan kadınların %48'i, Kazakistan'dan araştırmaya katılan kadınların %52'sinin çalıştığı, eğitim düzeyi bakımından incelendiğinde Kazakistanlı kadınların %65'inin, Türkiye'deki kadınların %35'inin Üniversite mezunu olduğu belirlenmiştir. Yaş değişkeni bakımından incelendiğinde araştırmaya katılanların 22-30 yaş aralığındaki bireylerden oluşturmaktadır. Kazakistanlı kadınların %53'ünü 22-30 yaş grubundaki kadınlar

oluştururken, Türkiye'deki kadınların %47'sini aynı yaş grubu kadınların oluşturduğu görülmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde sosyal konum bakımından çalışma durumlarına göre araştırmaya katılan kadınların %30'unu devlet memurları ve %29'unu öğrenciler oluşturmaktadır. Kazakistanlı kadınların %46'sının, Türkiye'deki kadınların %54'ünün devlet memuru olarak çalışmaktadır.

Kazakistanlı kadınların %32.3'ünün, Türkiyeli kadınların %67.7'sinin Aylık geliri asgari ücretin 2 ile 4 katı olduğu, Aylık kişisel giyim harcama sınırı bakımından değerlendirildiğinde Türkiye'deki kadınların %63'ü, Kazakistanlı kadınların %37'si asgari ücret ve altında harcama yapabildiklerini belirtmişlerdir.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA (FINDINGS AND DISCUSSIONS)

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine ilişkin yapılan istatistiksel analizler sonucunda ulaşılan bulgu ve yorumlar yer verilmiştir.

• Alt problem 1. Kadınların Mahremiyet Açısından Giysilere Karşı Tutumları ve Davranışları Nasıldır?

Kazakistan ve Türkiye'deki kadınların mahremiyet açısından giysilere karşı tutumlar ve davranışlarına ilişkin maddelere verdikleri cevapların ortalamaları ve ortalamalara dayalı olarak belirlenen görüşlerin sıklıkları Tablo 3 (Türkiye) ve 4'te (Kazakistan) gösterilmiştir.

Tablo 3. Türkiye'de yaşayan kadınların mahremiyet açısından giysilere karşı tutum ve davranışlarına ilişkin görüşler
(Table 3. Women living in Turkey with the privacy attitudes and behavior concerning the clothes against opinions)

Giysilere Karşı Tutumlar	Türkiye									
	Hiçbir zaman		Bazen		Sıklıkla		Her zaman		\bar{X}	S_x
	n	%	n	%	n	%	n	%		
1.Giysilerimin toplumdaki farklı olması beni rahatsız eder	69	18,0	155	40,5	61	15,9	96	25,1	2,48	1,05
2.Giysilerimde dekolte kullanmam beni rahatsız eder	94	24,5	142	37,1	41	10,7	106	27,7	2,42	1,13
3.İç gösteren kumaşlardan dikilen astarsız gömlek, elbise, özellikle etekleri giyebilirim	275	71,8	75	19,6	9	2,3	24	6,3	1,43	0,81
4.Aşırı süslü ve dikkat çekici dantelli saydam ve çok parlak kumaştan giysileri tercih ederim	280	73,1	70	18,3	10	2,6	23	6,0	1,42	0,81
5.Giysilerimle cinsel çekiciliğimi ortaya çıkartmak beni rahatsız eder	129	33,7	101	26,4	25	6,5	128	33,4	2,40	1,26
6.İç çamaşırımın giysilerimin çeşitli yerlerinden görünmesi beni rahatsız eder	156	40,7	50	13,1	26	6,8	150	39,2	2,45	1,36
7.Kısa tişört ve düşük belli pantolonlu giysiler kullandığımda bel bölgemin görünmesi beni rahatsız eder	123	32,1	84	21,9	21	5,5	154	40,2	2,54	1,30
8.Önden patlı elbise ve bluzlarda yaka ve etek ucundan gerekenden fazla düğmenin açılması beni rahatsız eder	116	30,3	92	24,0	24	6,3	150	39,2	2,54	1,28
9.Cinselliği ön plana çıkaran kısa veya derin yırtmaçlı eteklerle fileli ve dantelli çorapları kullanabilirim	231	60,3	84	21,9	24	6,3	44	11,5	1,69	1,01
10.Bikini kullanabilirim	180	47,0	81	21,1	34	8,9	88	23,0	2,08	1,21
11.Mayo kullanabilirim	130	33,9	95	24,8	58	15,1	100	26,1	2,33	1,19

Tablo 4. Kazakistan'da yaşayan kadınların mahremiyet açısından giysilere karşı tutum ve davranışlarına ilişkin görüşler
(Table 4. Women living in Kazakhstan with the privacy attitudes and behavior concerning the clothes against opinions)

Ülke	Kazakistan									
	Hiçbir zaman		Bazen		Sıklıkla		Her zaman		\bar{X}	S_x
	n	%	n	%	n	%	n	%		
1.Giysilerimin toplumdaki farklı olması beni rahatsız eder	159	41,3	161	41,8	39	10,1	26	6,8	1,82	0,87
2.Giysilerimde dekolte kullanmam beni rahatsız eder	59	15,3	123	31,9	168	43,6	35	9,1	2,46	0,86
3.İç gösteren kumaşlardan dikilen astarsız gömlek, elbise, özellikle etekleri giyebilirim	138	35,8	131	34,0	109	28,3	7	1,8	1,96	0,84
4.Aşırı süslü ve dikkat çekici dantelli saydam ve çok parlak kumaştan giysileri tercih ederim	104	27,0	165	42,9	112	29,1	4	1,0	2,04	0,77
5.Giysilerimle cinsel çekiciliğimi ortaya çıkartmak beni rahatsız eder	92	23,9	145	37,7	50	13,0	98	25,5	2,40	1,11
6.İç çamaşırımın giysilerimin çeşitli yerlerinden görünmesi beni rahatsız eder	59	15,3	225	58,4	4	1,0	97	25,2	2,36	1,02
7.Kısa tişört ve düşük belli pantolonlu giysiler kullandığımda bel bölgemin görünmesi beni rahatsız eder	125	32,5	42	10,9	152	39,5	66	17,1	2,41	1,11
8.Önden patlı elbise ve bluzlarda yaka ve etek ucundan gerekenden fazla düğmenin açılması beni rahatsız eder	130	33,8	138	35,8	112	29,1	5	1,3	1,98	0,82
9.Cinselliği ön plana çıkaran kısa veya derin yırtmaçlı eteklerle fileli ve dantelli çorapları kullanabilirim	176	45,7	132	34,3	76	19,7	1	0,3	1,75	0,77
10.Bikini kullanabilirim	147	38,2	203	52,7	18	4,7	17	4,4	1,75	0,74
11.Mayo kullanabilirim	39	10,1	220	57,1	30	7,8	96	24,9	2,48	0,97

Tablo 3 ve 4 incelendiğinde Türkiye'de yaşayan kadınların mahremiyet açısından giysi alışkanlıklarına ilişkin en çok katılım gösterdikleri ilk üç görüş sırasıyla "Önden patlı elbise ve bluzlarda yaka ve etek ucundan gerekenden fazla düğmenin açılması beni rahatsız eder ($\bar{X}=2.54$)", "Kısa tişört ve düşük belli pantolonlu giysiler kullandığımda bel bölgemin görünmesi beni rahatsız eder ($\bar{X}=2.54$)" ve "Giysilerimin toplumdaki farklı olması beni rahatsız eder ($\bar{X}=2.48$)" ifadeleridir. Kazakistan'da yaşayan 22-45 yaş arası kadınların "mahremiyet" açısından giysi alışkanlıklarına ilişkin verilen ifadelerden en çok katılım gösterdikleri ilk üç görüş ise sırasıyla "Mayo kullanabilirim ($\bar{X}=2.48$)", "Giysilerimde dekolte kullanmam beni rahatsız eder ($\bar{X}=2.46$)", ve "Kısa tişört ve düşük belli pantolonlu giysiler kullandığımda bel bölgemin görünmesi beni rahatsız eder ($\bar{X}=2.41$)" ifadeleri olmuştur.

"İç gösteren kumaşlardan dikilen astarsız gömlek, elbise, özellikle etekleri giyebilirim" ve "Aşırı süslü ve dikkat çekici dantelli saydam ve çok parlak kumaştan giysileri tercih ederim" ifadelerine Kazakistan'daki kadınların katılım sıklıkları "Bazen"

şeklinde olurken, Türkiye'deki kadınların aynı ifadelerle katılım sıklıkları "Hiçbir zaman" olarak belirlenmiştir. Bir başka deyişle, ilgili ifadelerle Kazakistanlı kadınlar, Türkiye'deki kadınlara göre daha fazla olumlu görüş bildirmişlerdir. "Kısa tişört ve düşük belli pantolonlu giysiler kullandığımda bel bölgemin görünmesi beni rahatsız eder" ve "Önden patlı elbise ve bluzlarda yaka ve etek ucundan gerekenden fazla düğmenin açılması beni rahatsız eder" ifadelerine Kazakistan'daki kadınların katılım sıklıkları "Bazen" şeklinde olurken, Türkiye'deki kadınların aynı ifadelerle katılım sıklıkları "Sıklıkla" şeklinde olmuştur. Araştırma verilerinin değerlendirilmesi sonucu, Kazakistan'daki kadınların buldukları bölgedeki kültürel değerlerden etkilenerek bunu mahremiyet açısından giysilere karşı tutum ve davranışlarına ilişkin görüşlerine de yansıttıkları ve sonuç olarak Türkiye'deki kadınların mahremiyet açısından giysilere karşı tutum ve davranışlarına ilişkin görüşlerine göre daha modern bir giyim şeklini benimsedikleri şeklinde yorumlanabilir.

• **Alt problem 2: Kadınların Giyim Tarzları ile Mahremiyet Açısından Giysilere Karşı Tutumları Arasında Ülkelere Göre Fark Var mıdır?**

Araştırma kapsamına alınan Türkiye ve Kazakistan'daki kadınların giyim tarzına göre mahremiyet etmenlere ilişkin alışkanlıklar, davranışlar ve tutumlara verdikleri cevapların ortalamaları Tablo-5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Giyim tarzına göre giysi alışkanlıklarını etkileyen mahremiyet etmenlere ilişkin görüşler
(Table 5. According to the clothing style of clothes concerning factors affecting privacy reviews)

Hangi tarz giysilerle kendinizi daha rahat hissedersiniz?	Türkiye			Kazakistan		
	n	Ort.	Std. Sapma	n	Ort.	Std. Sapma
(1)Vücut hatlarımı belli eden dar giysiler	14	21.71	7.00	93	27.40	2.17
(2)Vücut hatlarımı belli etmeyen bol giysiler	149	23.85	6.74	94	23.61	6.07
(3)Vücutumu hafifçe kavrayan klasik giysiler	207	23.84	5.89	198	21.46	3.69
(4)Diğer	13	23.08	6.75	0	-	-
Toplam	383	23.74	6.29	385	23.42	4.78

n=768

Tablo 5 incelendiğinde "hangi tarz giysilerle kendinizi daha rahat hissedersiniz?" sorusu sorulduğunda Türkiye'deki kadınlar "Vücut hatlarımı belli etmeyen **bol** giysiler" maddesi kadınların mahremiyet açısından giysi alışkanlıklar, tutumlar ve davranışlarını etkileyen etmenlere ilişkin görüşlerinin ortalaması (\bar{X} =23.85) ve "Vücutumu hafifçe kavrayan **klasik** giysiler" \bar{X} =23.84 olarak bulunmuştur. "Vücut hatlarımı belli eden dar giysiler" \bar{X} =21.71 "Diğer" \bar{X} =23.08, ve daha yüksek bulunmuştur. Bu durum, Türkiye'deki kadınların giyim tarzlarını oluştururken, mahremiyet açısından giysilere karşı tutumları ve davranışlarında mahremiyet etmenlerinin daha etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Kazakistan'daki kadınların ise "Vücut hatlarımı belli eden **dar** giysiler" maddesi mahremiyet açısından giysi alışkanlıkları, tutumları ve davranışlarını etkileyen etmenlere ilişkin görüşlerinin ortalaması

\bar{x} =27.40 olarak bulunmuştur. Diğer etkenlerin ortalamaları daha düşük olarak bulunmuştur. Bu durum Kazakistan'daki kadınların giyim tarzlarını oluştururken, mahremiyet açısından giysilere karşı tutumları ve davranışlarında mahremiyet etmenlerinin Türkiye'deki kadınlara göre daha az etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 6. Kadınların mahremiyet açısından giyim tarzına göre anlamlılık derecesi, ANOVA testi sonuçları
(Table 6. According to the clothing style of the women's privacy relevance degree, ANOVA test results)

Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuç Tablosu					
	Karelerinin toplamı	Sd	Karelerinin ortalaması	F	P
Gruplar arası	1625,225	5	325,045	11,099	0.000*
Gruplar içi	22316,692	762	29,287		
Toplam	23941,917	767			

*P<0,05

Elde edilen Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizi sonucuna göre P<0,05 anlamlılık düzeyinde Kazakistan ve Türkiye'de yaşayan kadınların giyim tarzlarına karşı tutumları arasında mahremiyet açısından ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. "H1" kabul edilmiştir.

• **Mahremiyet Açısından Giysi Seçimini Etkileyen Faktörler**

Araştırma kapsamına alınan Türkiye ve Kazakistan'daki kadınların giysi seçimini etkileyen faktörlere göre mahremiyet etmenlerine ilişkin alışkanlıklar, davranışlar ve tutumlara verdikleri cevapların ortalamaları Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Giysi seçimine etkileyen faktörlere göre giysi alışkanlıklarını etkileyen mahremiyet etmenlerine ilişkin görüşler
(Table 7. According to the factors affecting to the selection of clothing habits relating with factors affecting of privacy reviews)

Giysi seçiminizi hangi faktörler etkiler?	Türkiye			Kazakistan		
	n	Ort.	Std. Sapma	n	Ort.	Std. Sapma
1.Aile	69	23.49	7.05	43	19.47	5.68
2.Din	72	23.53	7.10	2	14.50	4.95
3.İş	81	23.35	6.01	105	23.64	3.93
4.Ekonomik durum	103	24.57	5.45	175	23.69	4.33
5.Arkadaşlar	7	21.71	6.26	31	29.00	0.00
6.Sanatçılar ve popüler kişiler	0	-	-	1	27.00	-
7.Çevre	38	25.53	5.26	28	21.32	4.60
8.Diğer	13	17.92	5.04	0	-	-
Toplam	383	23.74	6.29	385	23.42	4.78

n=768

Tablo 7 incelendiğinde, Türkiye'deki kadınların giysi seçimini etkileyen faktörlere göre giysi alışkanlıklarını etkileyen mahremiyet etmenlerine ilişkin görüşlerinin ortalamaları alındığında "Çevre" maddesi ortalaması \bar{x} =25.53 olarak bulunmuştur. Bu değer diğer giysi seçimini etkileyen faktörlerin ortalamalarından ("Ekonomik durum" \bar{X} =24.57, "Din" \bar{x} =23.53, "Aile" \bar{x} =23.49, "İş" \bar{x} =23.35 ve "Arkadaşlar" \bar{x} =21.71) daha yüksek bulunmuştur. Bir başka deyişle, Türkiye'deki kadınların giysi seçimine etkileyen faktörlere göre mahremiyet açısından "çevre" faktörünün diğer faktörlere göre daha etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Kazakistan'daki kadınların giysi seçimine etkileyen faktörlere göre giysi alışkanlıklarını etkileyen mahremiyet etmenlerine ilişkin görüşlerinin ortalaması ise "Arkadaşlar" maddesi ortalaması $\bar{X}=29.00$ olarak bulunmuştur. Bu değer, diğer giysi seçimine etkileyen faktörlerin ortalamalarından ("Sanatçılar ve popüler kişiler" $\bar{X}=27.00$, "Ekonomik durum" $\bar{X}=23.69$, "İş" $\bar{X}=23.64$, "Çevre" $\bar{X}=21.32$, "Aile" $\bar{X}=19.47$ ve "Din" $\bar{X}=14.50$) daha yüksek bulunmuştur. Bir başka deyişle, Kazakistan'daki kadınların giysi seçimine etkileyen faktörlere göre mahremiyet açısından "arkadaş" faktörünün diğer faktörlere göre daha etkili olduğunu söylemek mümkündür. Her iki ülke kadınlarının Sanatçılar ve popüler kişilerden etkilenme durumlarını giysilerinin seçimlerinde etkili olmaması yönündeki eğilimleri oldukça düşündürücü bir sonuç olarak ortaya çıkmıştır.

Tablo 8. Kadınların mahremiyet açısından giysi seçimine etkileyen faktörlere göre anlamlılık derecesi, ANOVA testi sonuçları
(Table 8. Women's privacy expression to clothing factors by relevance degree, ANOVA TEST RESULTS)

Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuç Tablosu					
	Karelerinin toplamı	Sd	Karelerinin ortalaması	F	P
Gruplar arası	1418,983	7	202,712	6,840	0.000*
Gruplar içi	22522,934	760	29,635		
Toplam	23941,917	767			

*P<0.05

Elde edilen tek yönlü varyans (ANOVA) analizi sonucuna göre P<0,05 anlamlık düzeyinde Kazakistan ve Türkiye'de yaşayan kadınların giysi seçimine etkileyen faktörler ile tutumlar arasında mahremiyet ilişkisinin olduğu tespit edilmiştir. 'H1' kabul edilmiştir.

• **Alt problem 3: Kadınların Mahremiyet Açısından Giysileri Kullanma Durumları Ükelere Göre Farklılık Göstermekte midir?**

Kazakistan ve Türkiye'deki kadınların mahremiyet açısından giysileri "günlük hayatta" kullanma durumlarının ortalamaları ve ortalamalara dayalı olarak verilen görüşlerin sıklıkları Tablo-9'da gösterilmiştir.

Tablo 9. Mahremiyet açısından kadınların "günlük hayatta" giysi kullanma sıklıklarının dağılımı
(Table 9. Women's "in daily life" from the privacy point of view using the frequency distribution of clothing)

Günlük Hayatta												
Ülke	Türkiye						Kazakistan					
	Hiçbir zaman		Nadiren		Her zaman		Hiçbir zaman		Nadiren		Her zaman	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Mini etek	287	74,9	86	22,5	10	2,6	163	42,3	112	29,1	110	28,6
Etek yırtmacı	293	76,5	68	17,8	22	5,7	176	45,7	45	11,7	164	42,6
Şort	307	80,2	47	12,3	29	7,6	205	53,2	100	26,0	80	20,8
Dekolteli Yaka	255	66,6	85	22,2	43	11,2	109	28,3	231	60,0	45	11,7
Sırt dekoltesi	338	88,3	33	8,6	12	3,1	254	66,0	118	30,6	13	3,4
Strapless (Askısız)	316	82,5	51	13,3	16	4,2	244	63,4	109	28,3	32	8,3
Kısa Strapless	362	94,5	11	2,9	10	2,6	315	81,8	60	15,6	10	2,6
Kolsuz	234	61,1	78	20,4	71	18,5	120	31,2	227	59,0	38	9,9

n=768

Tablo 9 incelendiğinde, Türkiye'deki kadınlar günlük hayatlarında mini eteği %74,9, derin yırtmaçlı etekleri %76,5, şort %80,2, sırt dekolteli bluzları %88,3, göğüs dekolteli (yaka) bluzları %66,6, sıfır kollu giysileri %61,1 ve strapless (askısız) %82,5, kısa strapless %94,5 "Hiçbir zaman" giymezlerken, Kazakistan'daki kadınlar günlük hayatlarında kısa strapless %81,8, sırt dekoltesi %66,0, strapless (askısız bluzlar) %63,4, şort %53,2, mini eteği %42,3, derin yırtmaçlı etekleri %45,7 "Hiçbir zaman" ve göğüs dekolteli bluzları %60,0 ve sıfır kollu bluzları %59,0 "Nadiren" giyinmekte olduklarını belirtmişlerdir.

Kazakistanlı kadınların "Mini eteği" (%28.6) günlük hayatta kullanma durumlarına göre Türkiye'deki kadınların günlük hayatta mini hiçbir zaman (%74.9) kullanmak istememeleri çevre ve kültür etkeni ile ilişkilendirilebilir.

Tablo 10. Mahremiyet açısından kadınların "iş yerlerinde" giysi kullanma sıklıklarının dağılımı
(Table 10. Women's "at work" from the privacy point of view using the frequency distribution of clothing)

İş yerinde												
Ülke	Türkiye						Kazakistan					
	Hiçbir zaman		Nadiren		Her zaman		Hiçbir zaman		Nadiren		Her zaman	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Mini etek	316	82,5	51	13,3	16	4,2	275	71,4	107	27,8	3	0,8
Etek yırtmacı	300	78,3	57	14,9	26	6,8	240	62,3	62	16,1	83	21,6
Şort	362	94,5	12	3,1	9	2,3	378	98,2	7	1,8	0	0
Dekolteli Yaka	304	79,4	51	13,3	28	7,3	218	56,6	135	35,1	32	8,3
Sırt dekoltesi	358	93,5	18	4,7	7	1,8	377	97,9	6	1,6	2	0,5
Strapless (Askısız)	357	93,2	17	4,4	9	2,3	258	67,0	108	28,1	19	4,9
Kısa Strapless	370	96,6	10	2,6	3	0,8	360	93,5	24	6,2	1	0,3
Kolsuz	291	76,0	58	15,1	34	8,9	231	60,0	122	31,7	32	8,3

n=768

Tablo 10 incelendiğinde hem Kazakistan hem de Türkiye'deki kadınların mahremiyet açısından açık dekolteli, mini boyda (Türkiye %82,5, Kazakistan %71,4) strapless (askısız) (Türkiye %93,2, Kazakistan %93,5) ve sırt dekolteli (Türkiye %93,5, Kazakistan %97,9) giysileri iş yerlerinde hiçbir zaman giyinmeyi tercih etmedikleri şeklinde ifade etmişlerdir. İş yerlerinde giyinme tarzları bakımından her iki ülkedeki kadınların benzer tutumlarının olduğu söylenebilir. Bu durum iş yerlerinde belirli kurallar ve kanunlar doğrultusunda giysi alışkanlıklarının oluşturulduğu sebebiyle olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 11. Mahremiyet açısından kadınların "tatilde" giysi kullanma sıklıklarının dağılımı

(Table 11. Women's "during holiday" from the privacy point of view using the frequency distribution of clothing)

Tatilde												
Durum	Türkiye						Kazakistan					
	Hiçbir zaman		Nadiren		Her zaman		Hiçbir zaman		Nadiren		Her zaman	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Mini etek	207	54,0	84	21,9	92	24	126	32,7	76	19,7	183	47,5
Etek yırtmacı	234	61,1	72	18,8	77	20,1	118	30,6	136	35,3	131	34,0
Şort	167	43,6	74	19,3	142	37,1	103	26,8	122	31,7	160	41,6
Dekolteli Yaka	184	48,0	62	16,2	137	35,8	75	19,5	133	34,5	177	46,0
Sırt dekoltesi	248	64,8	69	18	66	17,2	245	63,6	67	17,4	73	19,0
Strapless	196	51,2	63	16,4	124	32,4	100	26,0	162	42,1	123	31,9
Kısa Strapless	215	56,1	73	19,1	95	24,8	131	34,0	152	39,5	102	26,5
Kolsuz	166	43,3	60	15,7	157	41,0	52	13,5	210	54,5	123	31,9

n=768

Tablo 11 incelendiğinde Türkiye'deki kadınlar, tatillerde mini etekleri %54,0, derin yırtmaçlı etekleri %61,1, şort %43,6, göğüs dekolte (yaka) bluzları %48,0, sırt dekoltesi %64,8, strapless (askısız bluz) %51,2, sıfır kol %43,3 ve kısa strapless %56,1 tarzındaki giysileri "Hiçbir zaman" giyinmezlerken, Kazakistanlı kadınların etek yırtmacı %35,3, strapless (askısız bluz) %42,1, kısa strapless %39,5 ve sıfır kol %54,5 giysileri "Nadiren" ve mini etek %47,5, şort %41,6 ve göğüs dekolte (yaka) bluzları %46,0 "Her zaman" sıklığında giyindikleri görülmüştür. Kazakistan ve Türkiye'deki kadınların derin sırt dekolte bluzları tatil yerlerinde giyinmeyi tercih etmemeleri bakımından benzer özellik gösterdikleri belirlenmiştir.

Kazakistan'da yaşayan kadınlar tatillerini deniz sahillerinde veya dağlarda değil, genellikle tatilde anneleri ve babalarını, akrabalarını, arkadaşlarını ziyaret ettiklerinden ve bazı gençler tatillerini ve boş zamanlarını disko ve eğlence merkezlerinde geçirmeyi tercih ederler. Bunun sebebi de Kazakistan'da denizli ve dağlı bölgelerin az olmasından dolayı olduğu bu tarz giysilerin kullanılmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 12 incelendiğinde, özel günlerde Türkiye'deki kadınlar mini etek (%64.8), derin yırtmaçlı etekler (%62.9), şort (%80.9), sırt dekoltesi (%64.2), kısa strapless(%85.7) tarzındaki giysileri özel günlerde "Hiçbir zaman" giyinmediklerini belirtmişlerdir. Özel günlerde Kazakistanlı kadınlar straptez (%43,4), sıfır kollu bluzları (%55,8), şort (%37,7) "Nadiren" giyindiklerini belirtirlerken, Mini eteği (%52.2), derin etek yırtmacını (%40,8), Dekolteli Yaka (%66.5) tarzındaki giysileri "her zaman" kullandıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 12. Mahremiyet açısından kadınların "özel günlerde" giysi kullanma sıklıklarının dağılımı
(Table 12. Women's "on special days" from the privacy point of view using the frequency distribution of clothing)

Özel Günlerde												
Ülke	Türkiye						Kazakistan					
	Hiçbir zaman		Nadiren		Her zaman		Hiçbir zaman		Nadiren		Her zaman	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Mini etek	248	64,8	72	18,8	63	16,4	156	40,5	28	7,3	201	52,2
Etek yırtmacı	241	62,9	60	15,7	81	21,1	101	26,2	127	33,0	157	40,8
Şort	310	80,9	44	11,5	29	7,6	131	34,0	145	37,7	109	28,3
Dekolteli Yaka	179	46,7	79	20,6	125	32,6	71	18,4	58	15,1	256	66,5
Sırt dekoltesi	246	64,2	65	17,0	72	18,8	165	42,9	147	38,2	73	19,0
Strapless (Askısız)	202	52,7	81	21,1	100	26,1	89	23,1	167	43,4	129	33,5
Kısa Strapless	336	87,7	25	6,5	22	5,7	247	64,2	122	31,7	16	4,2
Kolsuz	158	41,3	82	21,4	143	37,3	71	18,4	215	55,8	99	25,7

n=768

- **Alt problem 4: Mahremiyet Açısından Giysilerinde Olmasını İstedikleri En Önemli Özellik Arayışı Ünelere Göre Farklılık Göstermekte Midir?**

Araştırma kapsamına alınan Türkiye ve Kazakistan'daki kadınların mahremiyet açısından giyinmeye ilişkin alışkanlıklar, davranışlar ve tutumlara verdikleri cevapların ortalamaları Tablo-13'te gösterilmiştir.

Tablo 13. Giyim Anlamı nedir sorusuna karşı giysi alışkanlıkları, tutumlar ve davranışlarını etkileyen mahremiyet etmenlerine ilişkin görüşler

(Table 13. According to the sense of wear clothing habits, attitudes and behaviors regarding insights into the factors of privacy affecting)

Sizce giyim anlamı nedir?	Türkiye			Kazakistan		
	n	Ortalama	Std. Sapma	n	Ortalama	Std. Sapma
Kişinin kendisini toplum içerisinde ifade etme şeklidir.	103	23.74	6.77	69	21.78	4.49
Kişinin toplumsal statüsünün göstergesidir.	32	26.56	4.38	60	23.73	4.75
Kişinin ait olduğu kültürü üzerinde taşıma ve iletişim kurma aracı	24	25.79	6.08	85	23.91	4.44
Vücudu daha güzel ve hoş gösterme aracıdır.	31	23.42	5.11	41	25.15	3.69
Kişinin temel ve fizyolojik ihtiyacıdır.	150	22.61	6.11	129	23.33	5.22
Dini ve ahlaki değerleri koruma aracıdır.	42	24.64	7.11	1	17.00	-
Diğer	1	26.00	-	0	-	-
Toplam	383	23.74	6.29	385	23.42	4.78

n=768

Tablo 13 incelendiğinde; Türkiye'deki kadınların giyim anlamı nedir sorusuna "Kişinin toplumsal statüsünün göstergesidir" maddesi mahremiyet açısından giysi alışkanlıklar, tutumlar ve davranışlarını etkileyen etmenlere ilişkin görüşlerinin ortalaması (\bar{X} =26.56), diğer giyim anlamındaki Türkiye kadınlarının mahremiyet açısından giysi alışkanlıklar, tutumlar ve davranışlarını etkileyen etmenlere ilişkin görüşlerinin ortalamalarından ("Diğer" \bar{X} =26.00, Kişinin ait olduğu kültürü üzerinde taşıma ve iletişim kurma aracı" \bar{X} =25.79 ve "Dini ve ahlaki değerleri koruma aracıdır" \bar{X} =24.64) daha yüksek bulunmuştur. Bir başka deyişle, Türkiye'deki kadınların giyim anlamı nedir sorusuna, "kişinin toplumsal statüsünün göstergesi" olarak belirtmelerinin nedeni giysilerini belirlerken buldukları toplumun değer yargılarının kendi beğeni ve isteklerinin önünde yer aldığı şeklinde yorumlanabilir.

Kazakistan'daki kadınların ise giyim anlamı nedir sorusuna yanıtı "Vücudu daha güzel ve hoş gösterme" maddesine, mahremiyet açısından giysi alışkanlıkları, tutum ve davranışlarını etkileyen etmenlere ilişkin görüşlerinin ortalaması (\bar{X} =25.15), diğer giyim anlamı nedir sorusuna ilişkin maddelerin ortalamalarından ("Kişinin ait olduğu kültürü üzerinde taşıma ve iletişim kurma aracı" \bar{X} =23.91, "Kişinin toplumsal statüsünün göstergesidir" \bar{X} =23.73 ve "Kişinin temel ve fizyolojik ihtiyacıdır" \bar{X} =23.33, "Kişinin kendisini toplum içerisinde ifade etme şeklidir" \bar{X} =21.78, "Dini ve ahlaki değerleri koruma aracıdır" \bar{X} =17.00) daha yüksek bulunmuştur. Bir başka deyişle, Kazakistan'daki kadınların giyim anlamı nedir sorusuna yanıtı, "vücudu daha güzel ve hoş gösterme aracı" olmuştur. Bu durum Kazakistan'daki kadınların giysilerini belirlerken toplum değerlerinden önce kendi beğenilerinin ön plana çıktığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 14. Kadınların mahremiyet açısından giyim tanımlanmasına ilişkin anlamlılık derecesi, ANOVA testi sonuçları
(Table 14. According to the meaning of women's wear in terms of privacy relevance degree, ANOVA test results)

Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuç Tablosu					
	Karelerinin toplamı	Sd	Karelerinin ortalaması	F	P
Gruplar arası	441,841	6	73,640	2.385	0.027*
Gruplar içi	23500,076	761	30,881		
Toplam	23941,917	767			

*P<0,05

Tablo 14'te görüldüğü gibi, anlamlılık derecesi P= 0.027 ve F değeri ise 2.385'tir. Bu sonuçlara göre, kadınların mahremiyet etmenlere ilişkin alışkanlık, tutum ve davranışlarında giyim anlamı sorusuna her iki ülkede yaşayan kadınların yanıtları anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Yani "H1" kabul edilmiştir.

• **Giysilerde Olmasını İstediği Özelliklere Göre Mahremiyet Açısından Sonuçları**

Tablo 15. Giysilerde olmasını istediği özelliklere göre giysi alışkanlıklarını etkileyen mahremiyet etmenlere ilişkin görüşler (Table 15. According to the features of clothing the factors that affect to privacy reviews)

Giysilerinizde olmasını istediğiniz özellik	Türkiye			Kazakistan		
	n	Ort.	Std. Sapma	n	Ort.	Std. Sapma
1.Modaya uygun olmalı	28	25.43	6.82	121	27.03	3.88
2.Vücut kusurlarını kapatmalı	46	22.96	7.00	26	23.12	4.58
3.Rahat olmalı	207	23.80	5.99	144	21.17	4.47
4.Kişisel özelliklerini yansıtmalı	55	22.82	5.89	42	21.93	2.39
5.Toplum içerisinde farklılığı göze çarpmalı	6	23.33	4.13	34	24.97	2.83
6.Dini ve ahlaki değerlerini yansıtmalı	41	24.46	7.31	18	18.11	2.27
7.Diğer	0	0.00	0.00	0	0.00	0.00
Toplam	383	23.74	6.29	385	23.42	4.78

n=768

Tablo 15 incelendiğinde; Türkiye'deki kadınların kullandıkları giysilerinin özelliklerini belirtirken "Modaya uygun olmalı" maddesi ile mahremiyet açısından giysi alışkanlıkları, davranışları ve tutumlarını etkileyen etmenlere ilişkin görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}=25.43$), diğer giysilerde olmasını istediği özellikler ile mahremiyet açısından giysi alışkanlıkları, davranışları ve tutumlarını etkileyen etmenlere ilişkin görüşlerinin ortalamalarından ("Dini ve ahlaki değerlerini yansıtmalı" $\bar{X}=24.46$, "Rahat olmalı" $\bar{X}=23.80$, "Toplum içerisinde farklılığı göze çarpmalı" $\bar{x}=23.33$ ve "Vücut kusurlarını kapatmalı" $\bar{x}=22.96$) daha yüksek bulunmuştur. Bir başka deyişle, Türkiye'deki kadınlar giysilerinin "modaya uygun olmasını" benimserken mahremiyet değerlerini ön planda tutmaya özen gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Kazakistan'da ise "Modaya uygun olmalı" maddesi kadınların mahremiyet açısından giysi alışkanlıklar, davranışlar ve tutumlarını etkileyen etmenlere ilişkin görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}=27.03$), diğer giysilerde olmasını istediği özelliklerin Kazak kadınların mahremiyet açısından giysi alışkanlıklar, davranışlar ve tutumlarını etkileyen etmenlere ilişkin görüşlerinin ortalamalarından ("Toplum içerisinde farklılığı göze çarpmalı" $\bar{x}=24.97$, "Vücut kusurlarını kapatmalı" $\bar{x}=23.12$, "Kişisel özelliklerini yansıtmalı" $\bar{x}=21.93$, "Rahat olmalı" $\bar{x}=21,17$ ve "Dini ve ahlaki değerlerini yansıtmalı" $\bar{x}=18.11$) daha yüksek bulunmuştur. Bir başka deyişle, Kazakistan'daki kadınlar giysilerinin modaya uygun olmasını benimserken "Dini ve ahlaki değerlerini yansıtmalı" ($\bar{X}18.11$) ortalama değeri Türkiye'de yaşayan kadınlardan ($\bar{X}24.46$) daha düşük olarak bulunmuştur. Bu durum farklı kültürlerle etkileşim içinde bulunan, bölgesel ve toplumsal özellikler açısından giyim alışkanlıklarının belirlenmesinde etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 16. Kadınların mahremiyet açısından giysilerde olmasını istediği özelliklere göre anlamlılık derecesi, ANOVA testi sonuçları (Table 16. According to the relevance degree of women's privacy clothing, ANOVA test results)

Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuç Tablosu						
	Karelerinin toplamı	Sd	Karelerinin ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Gruplar arası	2016,393	5	403,279	14,016	0.000*	*(1) ile (2)
Gruplar içi	21925,524	762	28,774			*(1) ile (3)
Toplam	23941,917	767				*(1) ile (4)
						*(1) ile (6)

*P<0,05

Elde edilen Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizi sonucuna göre P<0,05 anlamlılık düzeyinde, Kazakistan ve Türkiye'de yaşayan kadınların alışkanlık, tutum ve davranışlarında giysilerde olmasını istediği özelliklere göre mahremiyet etmenlere ilişkin olduğu tespit edilmiştir. "H1" kabul edilmiştir.

Bulunan bu fark, Kazakistan ve Türkiye'de yaşayan kadınların giysilerde olmasını istediği özelliklere karşı tutum puanı "Modaya uygun olmalı", "Vücut kusurlarımı kapatmalı", "Rahat olmalı", "Kişisel özelliklerimi yansıtmalı" ve "Dini ve ahlaki değerlerimi yansıtmalı" görüşleri arasında anlamlı farklılıkların olduğu belirlenmiştir.

5. SONUÇ (CONCLUSION)

Mahremiyet, insan yaşamında sosyal faktörlerin etkisiyle şekillenen dinamik bir olgudur. Mahremiyet anlayışımızın gündelik hayatımızın birçok alanında davranışlarımızın şekillenmesinde önemli bir etkiye sahip olduğunu söyleyebiliriz. Bu anlayış, tutum ve davranışlarımıza yön vermede etkili olduğu gibi bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ve toplumsal hayat algılayışı ile sosyo-kültürel, ekonomik ve siyasal alanlardaki değişimlerden de etkilenmektedir. Mahremiyet anlayışı kültürel yapı, inanç vb. sosyal faktörlerin etkisi ile toplumdan topluma değişiklik gösterebilmektedir.

Bu çalışmada, ülkelerin kültürel değerlerinin korunması, giysi alışkanlıklarının belirlenmesi, kültürün ve kültürel etkileşimin önemini vurgulanması ve toplumların kendilerine ait giyim kültürünün ortaya çıkarılmasında mahremiyet kavramının ne derece etkili olduğunu belirlemeye çalışılmıştır.

Bu araştırmanın bulgularına dayalı olarak ulaşılan sonuçları (yargıları) aşağıda gruplandırılmıştır. **Mahremiyet açısından giysilere karşı tutumları ve davranışları;**

- Her iki ülkede yaşayan kadınların giysilerini tercih ederken modaya uygun olmasının önemli olduğunu belirtmişlerdir. İş yerlerinde giyinme tarzları bakımından her iki ülkedeki kadınların benzer tutumlarının olduğu söylenebilir.
- Türkiye'de yaşayan kadınlar önden patlı elbise ve bluzlarda yaka ve etek ucundan gerekenden fazla düğmenin açılmasının rahatsız ettiğini, vücut hatlarını belli etmeyen bol giysileri tercih ettiklerini, giysi seçimlerinde çevrelerinden etkilendiklerini ve giysilerin kişinin toplumsal statüsünün göstergesi anlamı olduğunu bildirmişlerdir. Günlük ve iş yerlerinde kullandıkları giysilerinde mini eteği, derin yırtmaçlı etekleri, şort, strapless (askısız) tarzı, sırt dekoltesi, göğüs dekoltesi ve

sıfır kollu giysileri hiçbir zaman tercih etmedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

- Kazakistan'da yaşayan kadınların vücut hatlarını belli eden dar giysileri tercih ettikleri, giysi seçimlerinde arkadaşlarından etkilendikleri ve giysilerini vücutlarını daha güzel ve hoş gösterme aracı olarak kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Günlük hayatta ve çalıştıkları kurumlarda kullandıkları giysilerinde göğüs dekolteli ve sıfır kollu giysileri nadiren kullandıkları belirlenmiştir. Bu durumun kurumların giyim tercihlerinden kaynaklanmış olabileceği şeklinde yorumlanmıştır. Özel günlerde Kazakistan'lı kadınların mini etek, derin etek yırtmacı ve göğüs dekolteli yakaları genellikle tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Bu durumda Türkiye'deki kadınların vücutlarının belli bölgelerinin ortaya çıkarılmasından kaçınması, Kazakistan'daki kadınların bu durumu göz ardı etmesi giysi tercihlerini yaparken mahremiyet açısından toplumun farklı kültürel yapılardan etkilenebileceği şeklinde yorumlanabilir.

Kazakistan'da tüketiciler tarafından tercih edilen giysilerin sadece %8'i Kazakistan'da üretilmektedir (İzvol'skiy, 2007). Bunun sebebi Kazakistan'da hazır giyim işletmelerinin az sayıda olmasından kaynaklanmaktadır. Kazakistan'daki kadınların mahremiyet kavramı faktörlerine göre tercihlerini dikkate alarak Kazakistan'da hazır giyim ve moda sektörünü geliştirilmesi için araştırma verilerinden yararlanılabilir. Sovyetler Birliği zamanında Kazakistan'a Rus, Ukraynalı, Alman asıllı vatandaşların yerleştirilmesi ile Kazakistan'ın nüfusu heterojen bir yapıya dönüşmüştür. Kazakistan uzun süre Sovyetler Birliği baskısı altında kalması ve Kazakistan nüfusunun heterojen yapısı Kazak Türklerinin kendi inanç, kültür ve geleneklerinin kültürel değişim açısından etkilenmesine neden olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu değişim süreci Kazakistan'daki kadınların giysi alışkanlıklarında dini, kültürel, sosyal açıdan değişimini etkilediği şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmada elde edilen veriler, her iki ülkedeki tekstil hazır giyim sektörünün ürün tasarımlarının geliştirilmesi ve oluşturulmasında kaynak olarak kullanılabilir. Türkiye ve Kazakistan'da yaşayan kadınların tercihleri ve alışkanlıklarını dikkate alarak giysi çeşitliliği, model ve renk seçenekleri açısından ürün yelpazesinin geniş tutulmasına yol gösterici olabilir.

NOT (NOTICE)

Bu Çalışma; Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Giyim Endüstrisi ve Moda Tasarımı Eğitimi Anabilim Dalında yapılan "Kültürel Değişim Sürecinde Giysi Alışkanlıklarının Mahremiyet Açısından İncelenmesi (Kazakistan-Türkiye Örneği)", isimli yüksek lisans tezinden uyarlanmıştır.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- Akçay, A., (1993). Cinsellik: Yasaklamadan Kışkırtmaya. Birikim Dergisi, Mayıs, Sayı: 49, ss:97-99.
- Altay, D., (2004). Kadın ve Erkek Yazarda Farklı Mahremiyet Yaşantılarının Mekan Kullanımı ve Toplumsal Cinsiyet Algısı ile İlişkilendirilerek İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Kadın Çalışmaları Bilim Dalı.
- Baş, T., (2006). Anket. (4. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık

- Çelikoğlu, N., (2007). Türkiye’de Üniversite Gençliğinde Mahremiyetin Dönüşümü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Caporal, B., (1982). Kemalizmde ve Kemalizm Sonrasında Türk Kadını. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayını
- Duerr, H.P., (1999). Uygarlaşma Sürecinin Miti I: Çıplaklık ve Utanç. Almancadan çeviren, Tarhan ONUR. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları
- Giddens, A., (1994). Mahremiyetin Dönüşümü - Modern Topumlarda Cinsellik, Aşk ve Erotizm. Çeviren: İdris ŞAHİN. İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Giddens, A. ve Pierson, C., (2001). Anthony Giddens’la Söyleşiler: Modernliği Anlamlandırmak. Çeviren: Serhat UYURKULAK ve Murat SAĞLAM. Bursa: Alfa Yayınları
- Göle, N., (2003). Röportaj: Nilüfer Göle ile Kamusal Alan ve Sivil Toplum Üzerine...”, Sivil Toplum Dergisi, Yıl:1, Sayı 2, Nisan- Mayıs-Haziran.
- Göle, N., (2000). İslamın Yeni Kamusal Yüzleri: İslam ve Kamusal Alan Üzerine Bir Atölye Çalışması. İstanbul: Metis Yayınları.
- Göle, N., (2001). Modern Mahrem, 7. Basım, İstanbul: Metis Yayınları
- Hall, E.T., (1990). The Hidden Dimension. New York: Anchor Books
- ИЗВОЛЬСКИЙ, А., (2007, Ноябрь 27). Хлопчатобумажные "Кандалы"Казахстана. Лёгкая Промышленность, как Нелюбимый Ребёнок.<http://www.centrasia.ru/newsA.php?st=1196150520>
- Odabaşı, Y., (1999). "Anket Yönetimi" ünitesi, Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, (Ed:Prof.Dr. Ali Atıf BİR), (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayın No:1081),
- Özdamar, K., (2002). Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi. Cilt-2 (4.Baskı). Eskişehir: Kaan Kitabevi Yayınları
- Özön, M.N., (1971). Osmanlıca Türkçe Sözlük. (1. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi
- TDK (Türk Dil Kurumu). (1998). Türkçe Sözlük. (Cilt-1. A-J, Cilt-2. K-Z). (9. Baskı). Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları
- Tekin, M., (2004). Kutsal Kadın ve Kamu. (1. Baskı). İstanbul: Açılım Yayınları